KOVAŘÍKOVITÍ TRSTĚNICKÉ TABULE VE VÝCHODNÍCH ČECHÁCH

SCHNELLKÄFER DER TRSTĚNICKÁ TABULE (TRSTĚNICER TAFE) IN OSTBÖHMEN

(ELATERIDAE , COLEOPTERA)

Stanislav Laibner

Území Trstěnické /Loučenské/ tabule stálo dosud na okraji zájmu entomologů. Pouze Trkal /1931/ publikoval jednotlivé nálezy některých Coleopter. Výskytem kovaříkovitých rodu Cidnopus Thoms v povodí Loučné se zabývá práce Laibnera /1966/. Nepočetný dokladový materiál je uložen především ve sbírkách Orlického muzea v Chocni, Krajského muzea v Hradci Králové a soukromých kolekcích K.Poláčka a J.Brokeše. Práce je výsledkem průzkumu z let 1967, 1968, 1970, 1972, 1973, při kterém byly všechny lokality navštíveny vždy 2x v měsících květnu, červnu, červenci a srpnu. Sbíráno bylo smýkáním, sklepáváním a selektivně v pařezech i volném terénu.
Výskytem kovaříkovitých této oblasti se dosud nikdo soustavně nezabýval.

Vymezení území a přírodní poměry

Trstěnická tabule je jihovýchodní výběžek České křídové tabule. Její obvod tvoří mírně skloněné pásmo vysoké přes 400 m n.m. Má tvar podkovy, otevřené na severovýchodě u Vys.Mýta směrem k Pardubické kotlině. Uvnitř leží Litomyšlská kotlina protékaná řekou Loučnou.V západní části pásma je tabule Vraclavská, v jihovýchodní Novohradská pahorkatina s pískovcovými Touňovcovými skalami. V jihovýchodním ohybu je povrch zvednut v rozvodní hřeben protažený ve směru Kozlovského hřbetu. Na jihu kolem Poličky je plošina o výšce 600m n.m. Sledované území je zhruba vymezeno obcemi: Polička - Budislav - Bor u Skutče - Střemošice - Štěnec - Stradouň - Sruby - Kosořín - Voděrady - Horní Sloupnice - - Vlčkov - Pazucha - Janov - Mikuleč. Klimaticky patří do oblasti mírně teplé, okrsek B 3 /mírně teplý, mírně vlhký s mírnou zimou,pahorkatinný/.Nejteplejší je západní okraj tabule mezi Střemošicemi a Vinary, nejchladnější je okolí Poličky.

Průměrný roční úhrn srážek 650mm, průměrná roční teplota 7°C až 8,5°C. V původním vegetačním krytu, z něhož se v této zemědělsky rozvinuté oblasti zachovaly jen nepatrné zbytky, převládaly dubohabřové háje s luhy a olšinami podél Loučné a Novohradky. Jihozápadní, jižní, východní a severovýchodní okraj území byl ostrůvkovitě lemován acidofilními doubravami. Ty přecházely v jižní a jihozápadní části v květnaté bučiny a ve východní v bikové bučiny, které se vyskytovaly rovněž v okolí Poličky a Budislavi. V současné době jsou lesní porosty značně redukovány. Představují je smíšené lesy s převahou jehličin a smrkové, místy i borové monokultury. Půda je intensivně obdělávána, v povodí řek a potoků jsou kulturní louky.

Přehled lokalit a biotopů

1. Bor u Skutče - řídký borový les na pískovci. V bylinném patře porosty Vaccinium myrtillus, Calluna vulgaris, Carex sp.
2. Brteč - křovinatý okraj smíšeného lesa s převahou smrku, otevřený k jihu
3. Budislav - bažinatá loučka v borovém lese
4. Domoradice - úzké hluboké údolí, svahy porostlé smíšeným lesem s travnatými palouky a porosty křovin /Prunus spinosa, Crataegus sp., Corylus avellana/
5. Chmelík - fragment přirozené bučiny /rezervace V bukách/
6. Javorník - meze a úhory stráně nad potokem
7. Jiříkov - suchá, jižně exponovaná stráň s neošetřovanými ovocnými stromy
8. Končiny - mělké údolí s lučním porostem, kolem potoka Alnus sp. a Salix sp. Nízké svahy s jednotlivými Quercus sp. a jejich pařezy
9. Nedošín - smíšená dubohabřina na opuce s bohatým bylinným porostem /rezervace Nedošínský háj/
10. Morašice - úhor, přecházející v ruderální porosty
11. Na Hartech /u Vys. Mýta/ - dubový hájek, navazující na smrkovou monokulturu; na již. okraji pásmo křovin /Prunus spinosa, Rosa canina/, přecházející v pastviny
12. Nové Hrady - fragment zachovalého údolního luhu, na svazích údolí navazujícího na porosty Picea excelsa s jednotlivými Fagus silvatica

13. Sebranice - severní okraj smrkového lesa, který přechází v příkrý travnatý svah s ojedinělými křovinami

14. Slatina - ostřicová louka s křovitými porosty Salix caprea ; při okraji duté vrby a jejich pařezy

15. Střemošice - jižně exponovaná opuková stráň s porosty lesostepního charakteru s jednotlivými pařezy starých dubů

16. Střihanov - osluněná paseka smíšeného lesa, otevřená do polních kultur

17. Štěnec - stráň s jihozápadní exposicí, porostlá dubohabrovým lesem bohatý okrajový křovinný porost /Cernus sanguines, Cerylus sp., Rosa canina, Rhamnus sp./ přechází v loučky se suchomilným rostlinstvem

18. Vraclav - zbytek ssuťového lesa na svazích rokle s prameništěm

19. Vysoké Mýto - nivní louka s nepatrným zbytkem lužního háje v údolí Loučné; při břehu staré pařezy různých stromů

20. Zálší - nekultivovaný luční porost mezi rybníky a vysázenými Populus sp.

Seznam druhů

v tabulce

/Nomenklatura podle Leseigneura, 1972/

Vysvětlivky:	/	neopakovaný nález 1 - 2 ex. ve sledovaném období pěti let
	+	každý rok nalezen v malém počtu ex. /do 10 ex./
	x	každý rok nalezen ve velkém počtu ex. /od 10-50 ex./
	o	nález opakován v počtu 4 - 6 ex., ne však každý rok
	DV	doba nejpočetnějšího výskytu. Římská číslovka značí měsíc, arabská první nebo druhou polovinu měsíce.
	-	bez nálezu

Závěr

Na vymezeném území byla prokázána přítomnost 59 druhů ze 135 žijících v ČSSR.

Jako ubikvistní druhy s velkou adaptabilitou byly zjištěny: Adelocera muriana, Cidnopus pilosus, Cidnopus minutus, Athous niger, Athous subfuscus, Athous haemorrhoidalis, Agriotes ustulatus a Agriotes obscurus.

Na zvláště teplých biotopech lokalit,ležících při jižním a západním okraji tabule,se vyskytují tyto teplomilné druhy s vývojem v půdě: Cidnopus parvulus, Dicronychus cinereus, Melanotus brunnipes, Melanotus niger, Idolus picipennis, Limonius quercus, Selatosomus latus.

Z druhů vyžadujících k svému vývoji speciální substrát jsou významné: Zorochrus dermesteides /štěrkopísek při tocích/ a Cidnopus aeruginosus /vlhčí, písčitá ale humozní půda/.

Druhy, jejichž larválním stadium probíhá v trouchnivějících stromech a jejich částech, jsou v regionu vzácné, jako např.:
Ampedus erythrogonus, Ampedus nigroflavus, Ampedus pomonae, Ampedus cinnabarinus, Ampedus sanquinolentus, Ampedus aethiops, Ampedus nigerrimus, Ampedus nigrinus, Precraerus tibialis, Selatosomus bipustulatus Denticollis linearis. Tyto zbytky původní fauny čeledi Elatevidae nemají naději na udržení, neboť jejich životní prostředí vlivem intenzivní kultivace této hustě osídlené oblasti rychle zaniká.

Zusammenfassung

Die Arbeit ist das Ergebnis fünfjähriger Forschungen an 20 ausgewählten Biotopen der Trstěnická tabule /Trstěnicer Tafel/in Ostböhmen. Sie enthält eine Liste von 59 Elateriden-Arten mit Angaben über Zahlen und sich wiederholenden Funden in der Zeit des häufigsten Vorkommens. Am Schluss sind ubiquiste, feruer wärme liebende Arten, sowie diejenigen, die an speziale Lebensbedingungen gebunden sind,angeführt.

Literatura

Kol.autorů, 1967: Československá vlastivěda 1, Příroda sv. 1. Orbis, Praha

Laibner S., 1966: Příspěvek k rozšíření rodu Limonius Esch. v údolí řeky Loučné na Vysokomýtsku. Listy Orlického muzea 2: 111--113. Choceň.

Leseigneur L., 1972: Coléoptères Elateridae de la faune de France centinentale et de Corse. Bull. mens. Soc. linn. de Lyon.41: 1-379.

Trkal A., 1931: Zvířena okresu vysokomýtského Sb.Vysokomýtsko:142-177.

Tabulka

Druh (Art)	Lokalita (Lokalität)																				DV
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Adelocera murina (L.)	+	o	/	x	+	+	+	+	/	/	-	+	o	/	+	-	+	-	+	o	V -1
Ampedus erythrogonus (Müll)	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	V -2
balteatus (L.)	+	-	o	/	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	o	-	-	-	-	V -2
aethiops (Lac.)	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	VI-2
nigerrimus (Lac.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
nigrinus (Hbst.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	-	VI-1
sanquineus (L.)	o	/	-	o	-	-	-	-	o	-	/	-	-	-	-	/	-	-	-	-	V -2
cinnabarinus (Es.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	VI-1
pomonae (Steph.)	-	-	-	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
sanquinolentus (Sc.)	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	VI-1
pomorum (Hbst.)	-	o	/	o	o	-	-	/	/	-	/	-	-	/	o	-	-	/	o	-	V -2
nigroflavus (Goeze)	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
Procraerus tibialis (Lac.)	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
Zorochrus dermestoides (Hbst.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-	VI-1
Cardiophorus ruficollis (L.)	/	/	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	V -1
nigerrimus Er.	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
Dicronychus cinareus (Hbst.)	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	V -2
Melanotus brunnipes (Germ.)	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	/	-	-	-	VI-1
rufipes (Hbst.)	/	-	-	/	/	-	-	-	-	-	/	/	-	-	-	-	-	/	-	-	VI-1
castanipes (Payk.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	VI-1
niger (Fabr.)	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	V -2
Idolus picipennis (Bach.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	VI-1
Cidnopus pilosus (Leske)	-	+	+	+	-	/	-	x	o	-	/	x	-	+	/	-	-	/	+	+	V -2
aeruginosus (Ol.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
minutus (L.)	o	/	o	+	+	+	-	x	o	-	+	+	/	-	/	-	o	/	+	o	V -2
parvulus (Panz.)	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	V -2
Limonius aeneoniger (Deg.)	x	o	/	o	-	-	-	-	/	-	o	/	/	-	-	o	-	-	-	-	VI-1
quercus (Ol.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-	-	VI-1
Athous hirtus (Hbst.)	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-2
niger (L.)	o	-	-	o	o	o	-	o	+	x	/	o	o	/	-	-	/	/	+	+	VI-2
haemorrhoidalis (F.)	o	/	/	+	+	+	-	+	+	o	/	o	o	/	o	-	o	o	+	+	VI-1

Druh (Art)	Lokalita (Lokalität)																				DV
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Athous vittatus (F.)	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	V -1
subfuscus (Mull.)	+	+	/	x	+	-	-	-	+	-	+	x	+	-	/	+	+	+	o	-	VI-1
zebei Bach	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-2
bicolor (Goeze)	-	-	-	o	-	o	o	-	-	-	/	-	-	-	+	-	o	-	-	-	VII-1
Ctenicera pectinicornis (L.)	-	-	-	/	-	-	-	-	/	-	o	-	o	-	-	-	-	-	-	-	V -2
cuprea aeruginosa	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	V -2
Anostirus purpureus (Poda)	-	-	o	-	-	/	-	o	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	V -1
castaneus (L.)	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	V -2
Actenicerus sjaelandicus (Müll.)	-	-	+	-	-	+	-	o	/	-	-	+	-	o	-	-	-	-	-	/	VI-1
Selatosomus aeneus (L.)	/	/	o	/	-	-	-	o	/	-	/	/	/	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
latus (L.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	-	-	VI-2
nigricornis (Panz.)	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	VI-1
bipustupatus (L.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	VI-2
Prosternon tessellatum (L.)	o	o	/	+	-	-	-	o	o	-	+	o	-	-	/	-	o	/	-	-	VI-1
Agriotes aterrimus (L.)	/	+	-	o	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
acuminatus (St.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
pilosellus (Sch.)	-	/	-	o	-	/	o	-	/	-	/	/	-	-	-	-	o	-	-	-	VI-1
ustulatus (Schall.)	o	o	/	x	-	x	+	o	-	+	+	o	x	-	x	-	x	/	x	+	VIII-1
lineatus (L.)	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	/	-	-	o	-	-	-	-	-	V -1
sputator (L.)	-	-	-	o	-	o	o	-	/	-	/	-	-	-	o	-	o	-	-	/	V -1
obscurus (L.)	/	/	-	o	o	o	/	/	/	o	o	/	/	/	-	/	o	o	o	+	V -2
Dalopius marginatus (L.)	/	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	o	-	-	-	-	-	-	-	-	VI-1
Sericus brunneus (L.)	o	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	V -1
Synaptus filiformis (Fabr.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	/	-	-	-	VI-1
Adrastus limbatus (Fabr.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-	VII-1
pallens (Fabr.)	-	-	-	o	-	-	-	o	/	-	-	o	-	-	-	-	-	-	o	-	VI-1
montanus (Scop.)	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	VI-2
Denticollis linearis (L.)	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	V -2

Adresa autora (Anschrift des Autors) :

Stanislav Laibner, Ostrovní 1334, 565 01 Choceň.